

14. 1. 2003

ID: 20669

Nároky podle transformačního zákona

Splní-li oprávněná osoba podmínky stanovené zákonem č. [42/1992](#) Sb. (transformační zákon), vzniká jí vůči družstvu nárok na vypořádání jejího majetkového podílu, tj. pohledávka za družstvem. Pro tuto pohledávku platí - v rozsahu ve kterém transformační zákon nemá odchýlnou úpravu - úprava pohledávek v občanském a obchodním zákoníku, tedy i úprava promlčení.

Splní-li oprávněná osoba podmínky stanovené zákonem č. [42/1992](#) Sb. (transformační zákon), vzniká jí vůči družstvu nárok na vypořádání jejího majetkového podílu, tj. pohledávka za družstvem. Pro tuto pohledávku platí - v rozsahu ve kterém transformační zákon nemá odchýlnou úpravu - úprava pohledávek v občanském a obchodním zákoníku, tedy i úprava promlčení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 232/2002, ze dne 10.9.2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně L. L., zast. , advokátkou, proti žalovanému Z. d. se sídlem ve S., zast. , advokátem, o zaplacení 448.377,- Kč s přísl., vedené u Okresního soudu v Ústí nad Orlicí pod sp. zn. 6 C 128/2000, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 8. ledna 2002, čj. 19 Co 108/2001-53, tak, že rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 8. ledna 2002, čj. 19 Co 108/2001-53 se ve výroku, kterým soud uložil žalovanému zaplatit žalobkyni 448.377,- Kč s 10 % úrokem z prodlení od 8. listopadu 1999 do zaplacení a ve výrocích o nákladech řízení zrušuje a věc se vrací v tomto rozsahu tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Napadeným rozsudkem změnil odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně ze dne 19.12.2000, čj. 6 C 128/2000-38, tak, že uložil žalovanému zaplatit žalobkyni 448.377,- Kč s 10 % úrokem z prodlení od 8.11.1999 do zaplacení. Návrh, aby byla žalovanému uložena povinnost zaplatit žalobkyni 10 % úrok z prodlení z přisouzené částky za den 7. 11.1999, odvolací soud zamítl. (Protože tento návrh zamítl již soud prvního stupně, odvolací soud vlastně v tomto rozsahu jeho rozsudek potvrdil.)

V odůvodnění svého rozhodnutí odvolací soud uvedl, že soud prvního stupně odůvodnil zamítavý výrok odkazem na ustanovení § 101 občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), když učinil právní závěr, že nárok žalobkyně je promlčen. Odvolací soud dovedl, že podle § 9 odst. 7 zákona č. [42/1992](#) Sb. (dále jen „transformační zákon“) „se oprávněná osoba stala vlastníkem majetkového podílu již před jeho vydáním, resp. poté, co byl družstvem vypočten a oprávněná osoba s ním byla seznámena. Z. d. pouze dostala možnost užívat majetek oprávněných osob a výnosů z tohoto majetku, resp. majetek oprávněných osob jim byl svěřen do správy s tím, že je nezbytné jej po uplynutí lhůty stanovené v § 13 transformačního zákona vrátit oprávněným osobám (viz ÚS 17/99). Dle § 100 odst. 2 obč. zák. se promlčují všechna práva majetková s výjimkou práva vlastnického.“ Z toho pak odvolací soud dovedl, „že oprávněná osoba (žalobkyně) je vlastníkem majetkového podílu, přičemž její vlastnické právo se nepromlčuje, resp. otázka promlčení zde vůbec nepřichází v úvahu.“

Pro případ, že mezi osobou oprávněnou k vypořádání majetkového podílu podle § 13 transformačního zákona a povinnou osobou nedošlo k dohodě o formě vypořádání, vyplývá z ustanovení § 13 odst. 2 a odst. 3 transformačního zákona nárok na peněžité plnění. V tom směru odvolací soud odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 65/1998.

Dále soud uvedl, že majetkový podíl oprávněné osoby představuje míru účasti na čistém jmění družstva k poslednímu dni čtvrtletí předcházejícího transformaci. Vzhledem k tomu, že zákon neupravuje způsob vypořádání majetkového podílu z transformace a nesvěřuje rozhodnutí o způsobu vypořádání, ani soudu, nelze než dovést, že jestliže se účastníci nedohodli o způsobu vypořádání je třeba vycházet z universalitě peněžitého plnění. V případě prodlení s úhradou peněžitého plnění vzniká oprávněnému nárok na zaplacení úroku z prodlení. V řízení nebylo prokázáno, zda je žalobkyně oprávněnou osobou podle § 13 odst. 2 nebo odst. 3 transformačního zákona. Vzhledem k tomu, že již uplynulo sedm let od schválení transformačního projektu žalovaného, považuje odvolací soud dokazování o této skutečnosti za nadbytečné, neboť v době jeho rozhodování je majetkový podíl z transformace splatný bez ohledu na to, zda je žalobkyně oprávněnou osobou podle § 13 odst. 2 či odst. 3 transformačního zákona.

Protože žalobkyně měla nárok na vydání majetkového podílu z transformace nejpozději po uplynutí 7 let od schválení transformačního projektu, je oprávněna po žalovaném požadovat úroky z prodlení. Zákonná sedmiletá lhůta uplynula dne 6.11.1999, žalovaný byl proto povinen plnit žalobkyni dne 7.11.1999 a ode dne 8.11.1999 je tedy v prodlení a je povinen platit úrok z prodlení.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, kterým, jak je patrné z jeho odůvodnění, napadá vyhovující výrok rozsudku. Co do jeho přípustnosti odkazuje na ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) [správně § 238 odst. 1 písm. a)] o.s.ř.

V dovolání napadá především právní závěr odvolacího soudu, že majetkový podíl z transformace je předmětem vlastnictví „a tudíž je jako vlastnictví nepromlčitelný“. Tvrdí, že vlastnickým právem ve smyslu ustanovení § 100 odst. 2 obč. zák. nemůže být nic jiného, než vlastnické právo podle § 123 a násl. obč. zák., tedy právo, jehož předmětem je věc ve smyslu § 119 obč. zák. „Hovoří-li ustanovení § 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod o právu vlastnit majetek, jde nejen o neobvyklý výraz, jak to nazývá teorie ústavního práva, ale i o zohlednění skutečnosti, že v právním řádu se vyskytují termíny duševní vlastnictví apod.“ Nepromlčitelnost vlastnického práva jako institutu občanského práva se však může vztahovat jen k vlastnickému právu jako institutu práva občanského. Majetkový podíl není a nemůže být předmětem vlastnického práva a podle výslovného ustanovení § 33a odst. 1 zákona č. [229/1991](#) Sb. je nárok na vydání majetkového podílu z transformace pohledávkou. Tento nárok je proto promlčitelný. Odvolací soud se vůbec nezabýval tím, zda byl v projednávané věci splněny podmínky promlčení nároku, neboť vycházel z nesprávného právního závěru.

Dále pak dovolatel podrobně dokumentuje názory právní teorie na právní povahu majetkového podílu a uzavírá - na základě jeho právní úpravy - že stanovením majetkového podílu vzniká mezi družstvem a oprávněnou osobou závazkový právní vztah ve smyslu § 488 obč. zák., „přičemž právo na plnění podle citovaného ustanovení občanského zákoníku se označuje jako pohledávka“.

Dovolatel též konstruuje počátek běhu promlčecí doby pro uplatnění nároku na vypořádání

majetkového podílu z transformace, a to tak, že pro nárok podle § 13 odst. 2 transformačního zákona počíná běžet promlčecí doba dnem, kdy „oprávněná osoba začne osobně provozovat zemědělskou výrobu jako podnikatel,“ pro nárok podle § 13 odst. 3 transformačního zákona počíná běžet promlčecí doba prvním dnem následujícím po uplynutí sedmileté lhůty ode dne schválení transformačního projektu.

Dovolatel napadá i tvrzení odvolacího soudu, že se po sedmi letech nárok podle § 13 odst. 2 transformačního zákona transformuje v nárok podle § 13 odst. 3 transformačního zákona a uzavírá, že zákon vůbec nic o takové změně nároku neobsahuje. Odvolacímu soudu též vytýká, že tento svůj závěr nijak neodůvodnil.

Konečně dovolatel napadá i závěr odvolacího soudu, že nedojde-li mezi účastníky k jiné dohodě, je třeba vypořádat majetkový podíl z transformace v penězích. Přitom polemizuje se závěry rozhodnutí uveřejněného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 65/1998 a navazujícího rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 8. 8. 2001, sp. zn. 29 Cdo 134/2001 (uveřejněného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 43/2002). Závěrem navrhuje, aby dovolací soud zrušil napadený rozsudek a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalobkyně ve vyjádření k dovolání uvedla, že k promlčení práva na vypořádání majetkového podílu nemůže v době, kdy má věcněprávní povahu, dojít. Již vůbec podle jejího názoru nezačne běžet promlčecí doba okamžikem zápisu oprávněného do evidence samostatně hospodařících rolníků. Žalobkyně navrhuje zamítnutí dovolání.

Podle části dvanácté, hlavy první, bodu 17., zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (to jest podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. lednem 2001 - dále též jen „o.s.ř.“). Tak tomu bylo i v této věci, jelikož odvolací osud věc ve shodě s bodem 15., hlavy první, části dvanácté, zákona č. [30/2000](#) Sb. projednal a rozhodl podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2000, jak sám zmínil v důvodech rozsudku.

Dovolání je přípustné dle ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř.

Dovolací soud uzavřel, že námitka dovolatele týkající se právního posouzení promlčení nároku na vypořádání majetkového podílu je důvodná.

Transformační zákon ukládá družstvům, aby v rámci své transformace vypočetla majetkové podíly oprávněných osob na transformovaném družstvu (dále jen „majetkové podíly“) a seznámila s nimi oprávněné osoby (§ 9 odst. 7 transformačního zákona) a aby těm oprávněným osobám, které se nestanou účastníkem právnické osoby podle transformačního projektu, majetkové podíly vypořádala ve lhůtách a za podmínek stanovených zákonem (§ 13 odst. 2 a 3 transformačního zákona). Z uvedeného vyplývá, že jestliže oprávněná osoba splní podmínky stanovené transformačním zákonem, vzniká jí vůči družstvu nárok na vypořádání jejího majetkového podílu, tj. pohledávka za družstvem.

Pro tuto pohledávku platí - v rozsahu ve kterém transformační zákon nemá odchylnou úpravu - úprava pohledávek v občanském a obchodním zákoníku, tedy i úprava promlčení. Jinými slovy nárok na vypořádání (zaplacení) majetkového podílu z transformace se promlčuje. Zda bude v konkrétním případě aplikována úprava občanského nebo obchodního zákoníku pak závisí na tom, zda osoba, která nárok uplatňuje (popřípadě její právní předchůdce), byla či nebyla členem transformujícího se družstva. V této souvislosti je třeba poukázat na to, že pokud by se oprávněná osoba stala účastníkem právnické osoby podle transformačního projektu, představoval by její majetkový podíl vklad do základního jmění družstva a nárok na případné vypořádání členského podílu by členu družstva vznikl až ukončením členství v družstvu [§ 226 odst. 1 písm. d) obchodního zákoníku - dále též jen „obch. zák.“]. I v takovém případě by pak, od okamžiku, kdy mohl člen či jeho právní nástupce uplatnit nárok na vypořádání členského podílu u soudu, začala běžet promlčecí doba.

Na uvedeném závěru nic nemění závěry, ke kterým dospěl Ústavní soud v nálezu, na který odkazuje odvolací soud. Je sice pravda, že v tomto nálezu Ústavní soud uzavřel, že novela transformačního zákona provedená zákonem č. 144/1999 „na jedné straně poškozuje, zhoršuje ekonomické postavení a popírá vlastnická práva oprávněných osob k majetkovým podílům a na druhé straně legalizuje právo družstev či obchodních společností nakládat s cizím majetkem podle jejich vlastních dispozic. Tím dochází i k porušení čl. 11. odst. 1 a odst. 4 Listiny základních práv a svobod, že vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah i ochranu.“ Z toho však nelze vyvozovat, že Ústavní soud dospěl k závěru, že majetkový podíl je předmětem vlastnického práva. Závěry Ústavního soudu v citovaném nálezu je třeba chápat v obecné poloze, v souvislosti s posuzováním ústavnosti citovaného předpisu, když ustanovení článku 11. Listiny základních práv a svobod používá pojem vlastnické právo ve vztahu k pojmu majetek, tedy k pojmu, obecně chápanému jako soubor majetkových hodnot tj. věcí, pohledávek a jiných majetkových práv a penězi ocenitelných jiných hodnot (viz např. § 6 obch. zák. To však nic nemění na tom, že, jak správně uzavřel dovolatel, předmětem vlastnického práva mohou být pouze věci (§ 123 a násl. obč. zák.).

Za důvodnou nepovažuje dovolací soud námitku dovolatele, že závěr odvolacího soudu o tom, že uplynutím zákonné sedmileté lhůty se nárok osoby oprávněné podle § 13 odst. 2 transformačního zákona transformuje na nárok podle § 13 odst. 3 tohoto zákona, je nesprávný, neboť odvolací soud takový právní závěr nečinil. Odvolací soud pouze uzavřel, že v projednávané věci není třeba zkoumat, zda oprávněné osobě vznikl nárok podle § 13 odst. 2 transformačního zákona nebo podle § 13 odst. 3 transformačního zákona, neboť uplynutím sedmileté lhůty se stalo toto zkoumání nadbytečným. Tento závěr odvolacího soudu je konformní s jeho závěrem o tom, že není třeba se zabývat otázkou promlčení uplatněného nároku. Z právního závěru dovolacího soudu však vyplývá, že takový postup je možný pouze tehdy, jestliže na splnění či nesplnění podmínky provozování zemědělské výroby nezávisí posouzení námitky promlčení či posouzení jiného nároku účastníka.

Pokud jde o námitky dovolatele týkající se způsobu vypořádání majetkového podílu, z ustálené judikatury vyplývá způsob vypořádání uplatněný odvolacím soudem (viz rozhodnutí uveřejněná pod č. 65/1998 a č. 43/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, od nichž Nejvyšší soud nemá důvodu se odchýlit). K tomu je třeba ještě dodat, že obě uvedená rozhodnutí byla předepsaným postupem schválena k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek a nejde tedy o rozhodnutí pouze „některých senátů Nejvyššího soudu“ jak tvrdí dovolatel.

Protože právní posouzení věci co do řešení otázek, na nichž napadené rozhodnutí spočívá, není správné, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o.s.ř.), rozsudek

odvolacího soudu podle § 243b odst. 1, části věty za středníkem zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta první, o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)